

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ท่องเที่ยวมากขึ้น การออกกฎระเบียบ มาตรการต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และจูงใจให้แต่ละจังหวัดมีการพัฒนาสถานที่ต่าง ๆ ให้มีศักยภาพ และความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ พร้อมทั้งปรับปรุงและเพิ่มศักยภาพแก่แหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มากยิ่งขึ้น

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทงของนักท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงด้วย โดยได้ทำการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทงที่เดินทางมาร่วมงานเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2546 ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง เป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยวทั้งหมดในการศึกษาถึงการกระจายรายได้ที่เกิดจากงานเทศกาลครั้งนี้ และยังสามารถศึกษาถึงคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการใช้จ่ายอีกด้วย

จากการศึกษาลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย โดยใช้วิธี MCA เนื่องจากยังไม่แน่ใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกับตัวแปรตามว่าเป็นเส้นตรงหรือไม่ และการใช้วิธี MCA ทำให้ได้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน ซึ่งสามารถนำไปคำนวณหารายได้จากท่องเที่ยวทั้งในช่วงเทศกาลลอยกระทงและช่วงปกติ เพื่อนำไปศึกษาถึงการกระจายรายได้ดังกล่าวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ อีกด้วย

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาได้แบ่งข้อสรุปออกเป็น 2 ประการ คือสรุปข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างการวิจัย เป็นการสรุปจากข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งลักษณะทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และทัศนคติต่อปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมในงานเทศกาลลอยกระทง และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการสรุปการพยากรณ์ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลนอกเทศกาล และทั้งในและนอกเทศกาลด้วย

5.1.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างการวิจัยประกอบไปด้วย ข้อมูลของตัวอย่างการวิจัยทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวในเทศกาลและนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเทศกาลเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยส่วนมากมีสถานภาพโสด และมีอายุระหว่าง 15 - 34 ปีกว่าร้อยละ 70 ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นนักศึกษา มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อคนต่อเดือน และ 10,000 - 19,999 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ด้านพฤติกรรมในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวในเทศกาลโดยมากมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่เพื่อท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 70 ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากการที่มีคนแนะนำ และส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ร่วมงานเทศกาลลอยกระทงปี 2545 นักท่องเที่ยวนิยมพักที่เชียงใหม่ 3 วัน เดินทางมาเป็นกลุ่ม โดยมีขนาดกลุ่มมากกว่า 4 คน หากเดินทางมาเป็นครอบครัว จะเป็นครอบครัวละ 2 คนเป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณานักท่องเที่ยวนอกเทศกาลพบว่า เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกันไม่ว่าจะพิจารณาด้านเพศ อายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา สถานภาพ แต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง รองลงมาคือ นักศึกษา ส่วนระดับรายได้ก็ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาทเหมือนกัน แต่มีการกระจายไปยังระดับรายได้ระหว่าง 10,000 - 19,999 ต่อเดือนเป็นสัดส่วนที่มากกว่า ด้านพฤติกรรมในการท่องเที่ยว มาจังหวัดเชียงใหม่เพื่อท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์หลักและทราบข้อมูลจากการที่มีคนแนะนำ แต่ระยะเวลาที่ใช้ในจังหวัดเชียงใหม่ น้อยกว่า คือ 2 วัน ส่วนการจัดการเดินทางยังนิยมเดินทางมาเป็นกลุ่ม โดยมีขนาดกลุ่มเล็กถึง กลุ่ม 2 คน ถ้ามาเป็นครอบครัว ขนาดครอบครัวเล็กๆ 2 คนเท่านั้น นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลไม่นิยมใช้บริการนำเที่ยวเลย

ด้านค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลต่างใช้จ่ายในส่วนของค่าพาหนะมากที่สุด รองลงมา คือค่าที่พักและค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึกตามลำดับ นักท่องเที่ยวในเทศกาล

มีจำนวนคืนพักเฉลี่ยและค่าอาหารเฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงกว่านักท่องเที่ยวนอกเทศกาล เมื่อพิจารณานักท่องเที่ยวนอกเทศกาลมีค่าพาหนะเฉลี่ยต่อคน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถานที่พักผ่อนและค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงกว่านักท่องเที่ยวในเทศกาล

ด้านทัศนคติของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลลดยกระทงมีทัศนคติเกี่ยวกับที่พัก อาหาร พาหนะและความปลอดภัยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนห้องน้ำพอใช้ เมื่อทำการเฉลี่ยทัศนคติทั้ง 5 เพื่อต้องการทราบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ปัจจัยทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดี ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมในงานเทศกาลลดยกระทงทั้ง 10 กิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่มีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบางกิจกรรมที่ต้องปรับปรุง

5.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัยอันได้แก่ สรุปผลการวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายทั้งในและนอกเทศกาลลดยกระทงของนักท่องเที่ยว และสรุปผลการวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลดยกระทง สำหรับผลของการวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยว ที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายทั้งในเทศกาลและนอกเทศกาลลดยกระทงของนักท่องเที่ยวพบว่า ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลจากตัวแปรทั้งหมดที่มีระดับนัยสำคัญ .01 ขึ้นไปมี 2 ตัวแปร คือระดับรายได้และอาชีพเท่านั้น มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (grand mean) เท่ากับ 2,540.67 บาทต่อคนต่อวัน นักท่องเที่ยวนอกเทศกาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ นักท่องเที่ยวที่เป็นแม่บ้าน และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็เป็นตัวแปรเดียวกันกับการวิเคราะห์กรณีของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลคืออาชีพ ระดับรายได้ต่อเดือน เพศและอายุ พบว่า ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญ .01 ขึ้นไปมีตัวแปรเดียวคือ ระดับรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันเท่ากับ 2,149.21 บาท นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันสูงคือ นักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป ความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลรวมทั้งหมด 400 คน ซึ่งตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษาเหมือนเดิม พบว่า ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญ .01 ขึ้นไปมี 2 ตัวแปร คืออาชีพและระดับรายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 2,345.56 บาทต่อคน

จากการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายต่อวันสูงสุด คือนักท่องเที่ยวที่เป็นแม่บ้านและมีรายได้มากกว่า 20,001 บาทต่อเดือนเมื่อใส่ตัวแปรในและนอกเทศกาล ค่าใช้จ่ายไม่มีความแตกต่างกัน นั่นคือ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลไม่มี

ความแตกต่างกัน นั่นคือ ช่วงเวลาในเทศกาลและนอกเทศกาลไม่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาทั้ง 3 กรณีพบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษามีค่าใช้จ่ายต่อวันค่อนข้างสูง แม้จะเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้ แต่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่นิยมเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับผลของการวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเทศกาลลอยกระทงและนอกเทศกาลจะต่างกัน 53,528 คนต่อวัน ซึ่งปรากฏว่ารายได้ปกติจากการท่องเที่ยวในเดือนพฤศจิกายน มีค่าเท่ากับ 110.29 ล้านบาทต่อวัน ส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นในวันเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 208.36 ล้านบาทต่อวัน ตามข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจะมีวันพักเฉลี่ยในช่วงเทศกาล 3.08 วัน ดังนั้นการจัดงานเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้น 641.76 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากปกติถึง 302.07 ล้านบาท

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมกรค่าใช้จ่ายทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทงของนักท่องเที่ยวพบว่า อาชีพและระดับรายได้เป็นตัวแปรที่มีระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาของเพียงจันทร์ ลิขิตเอกราช ใช้ MCA ศึกษาแบบแผนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวของเชียงใหม่ กรณีศึกษางานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2535 ปรากฏว่า สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ รายได้ รองลงมาได้แก่ เพศ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ อาชีพ และเพศ ตามลำดับ จึงมีความเป็นไปได้ที่อาชีพและระดับรายได้จะมีผลต่อพฤติกรรมกรใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทง

สำหรับผลของการวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง นักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาลต่างใช้จ่ายในส่วนของค่าพาหนะมากที่สุด รองลงมาคือ ค่าที่พักและค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึกตามลำดับเช่นเดียวกับการศึกษาของเพียงจันทร์ ลิขิตเอกราช แต่รายได้ที่เกิดขึ้นช่วงในและนอกเทศกาลลอยกระทงมากกว่ารายได้ช่วงงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับหลายเท่า ซึ่งปรากฏว่ารายได้ปกติจากการท่องเที่ยวในเดือนพฤศจิกายน มีค่าเท่ากับ 110.29 ล้านบาทต่อวัน ส่วนรายได้ในช่วงเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 208.36 ล้านบาทต่อวัน ตามข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจะมีวันพักเฉลี่ยในช่วงเทศกาล 3.08 วัน ดังนั้นการจัดงานเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้น 641.76 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากปกติถึง 302.07 ล้านบาท ส่วนงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับก่อให้เกิดรายได้

เพียง 105.29 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากปกติ 45.22 ล้านบาทเท่านั้น สืบเนื่องรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าเมื่อเทียบกับรายได้ในปี พ.ศ. 2535 และปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 50% ของปริมาณนักท่องเที่ยวปีดังกล่าว อัตราการเข้าพักทั้งในโรงแรมและเกสต์เฮาส์สูงกว่า จำนวนห้องพักมากกว่าและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันต่อคนก็สูงขึ้น 1,668.33 บาท ในงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 2,149.46 บาท ต่อคนในเทศกาลลอยกระทง เมื่อนำรายได้ทั้งในงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับและงานเทศกาลลอยกระทงมาปรับค่าเงินเฟ้อ โดยเงินเฟ้อในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.2535 เท่ากับ 74.20 และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 เท่ากับ 108.30 พบว่า รายได้ที่แท้จริงของงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับและงานเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 148.63 และ 592.57 ล้านบาทตามลำดับ

5.3 ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม

จากข้อสรุปของการศึกษาสามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาได้ดังนี้

(1) บริเวณการจัดงานควรเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านความสะดวกและความปลอดภัย เช่น การจัดเส้นทางรถให้เหมาะสม เพราะมีการบังคับไม่ให้นำรถยนต์ผ่านสถานที่จัดงาน แต่ก็มีรถจักรยานยนต์ขับขี่ไม่เป็นระเบียบสวนกับนักท่องเที่ยวที่เดินชมงาน อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การจราจรติดขัดเป็นอย่างมากและควรจัดให้มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอ รวมทั้งจัดห้องสุขาเคลื่อนที่ด้วย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

(2) ควรจัดระบบการบริการรถเช่าต่างๆ โดยเฉพาะรถสี่ล้อแดงแดง รถตุ๊กตุ๊ก เพื่ออำนวยความสะดวกและทำโทษผู้ขับขี่ที่ทำผิดจรรยาบรรณ จัดให้มีมาตรฐานเดียวกันในการกำหนดค่าโดยสาร

(3) ควรเพิ่มจำนวนและดูแลความสะดวกสะอาดห้องน้ำ ตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและในปั้มน้ำมัน ยังมีนักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีห้องน้ำบริเวณใกล้ที่จัดงานให้มากขึ้น

(4) เพิ่มบทลงโทษหรืออัตราการเปรียบเทียบปรับ อันมีสาเหตุมาจากดอกไม้เพลิง จนเกิดอันตรายต่อผู้อื่น ทั้งผู้ผลิต สั่ง นำเข้าหรือค้าซึ่งดอกไม้เพลิง

(5) ก่อนและหลังการจัดงานควรมีการสัมมนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน เช่น บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม สายการบิน และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะร่วมมือกันในการส่งเสริมเทศกาลลอยกระทงและประเมินผลภายหลังจากงานเสร็จ เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการจัดงานครั้งต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

จากที่ทำการวิเคราะห์รายจ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาต้องมีการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้งในเทศกาลลอยกระทง และนอกเทศกาลลอยกระทง ในการศึกษาครั้งนี้พบข้อผิดพลาดหลายประการ เช่น ไม่ได้ทำ random sampling อย่างแท้จริง ครั้งแรกได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้งหมด 600 ตัวอย่างคือ ในเทศกาล 300 ตัวอย่าง นอกเทศกาลอีก 300 ตัวอย่าง แต่นอกเทศกาลเป็นการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวบริเวณท่าอากาศยานเชียงใหม่ถึง 100 ตัวอย่าง แต่ในเทศกาลเป็นเก็บตัวอย่างแบบสุ่มทั้งหมด จึงได้ทำการแก้ไขโดยตัดข้อมูลที่เก็บบริเวณดังกล่าวออก ดังนั้นจึงใช้ข้อมูลทั้งหมดเพียง 400 ตัวอย่าง นั่นคือ ข้อมูลในเทศกาล 200 ตัวอย่างและข้อมูลนอกเทศกาลอีก 200 ตัวอย่าง

การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาลเป็นการเก็บข้อมูลตัวอย่างในช่วงฤดูการท่องเที่ยวเดียวกัน นั่นคือ ช่วงฤดูการท่องเที่ยว (high season) ของจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้ค่าใช้จ่ายที่ได้มีความใกล้เคียงกันสูง ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลตัวอย่างนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอยกระทงในช่วงเวลาอื่น

การเก็บตัวอย่างในช่วงเทศกาลลอยกระทง กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างกระจายและมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับสภาวะการณ์ขณะนั้นไม่เอื้อต่อการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว มีเสียงประทัดดังรบกวนตลอดเวลา ส่วนการเก็บตัวอย่างนอกเทศกาลจำกัดสถานที่เพียงไม่กี่แห่ง กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนจำกัดและเก็บยาก ดังนั้น ต้องมีการวางแผนให้รอบคอบก่อนเก็บข้อมูล และควรเก็บตัวอย่างสำรองด้วย